gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder
G. Hofstede

begrotingsprogramma
3 Gebiedsontwikkeling

draagt bij aan Global Goal(s)
- 4 Kwaliteitsonderwijs
- 8 Eerlijk werk en economische groei
- 9 Industrie innovatie en infrastructuur
- 11 Duurzame steden en gemeenschappen
- 17 Partnerschappen om doelstellingen te bereiken
- 18 Deel en geef door

b en w-vergadering
13 september 2022

agendapunt
7

bijlage(n) ter inzage
3

rol raad
Ter besluitvorming

soort document
Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering
11 oktober 2022

agendapunt

raadsvergadering
1 november 2022

agendapunt

onderwerp
Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen & Food Valley:
Deel II Gebiedsuitwerkingen.

INHOUD VOORSTEL
Voorgesteld wordt:
- het 'Wijzigingsdocument Verstedelijkingsconcept Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel I) vast te stellen;
- de 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel II-A) met daarin het hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (Deel II-B) als basis voor de verdere uitwerking van de gebiedsuitwerkingen en het te sluiten akkoord vast te stellen;
- bij de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley - in de Gebiedsuitwerkingen de volgende verdere overwegingen mee te geven:
  a ambitieuzere aanpak goederenvervoer per spoor (geen goederenvervoer door woonkernen);
  b aandacht voor economische ontwikkeling en ruimtelijke effecten;
  c evenwichtige verdeling bovenlokale baten en lasten.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?

Tot 2040 moeten er (versneld) conform de huidige woningprognoses zo'n 100.000 woningen worden toegevoegd in het gebied Arnhem-Nijmegen-FoodValley. Deze opgave raakt andere belangen en heeft een grote impact op de leefomgeving van inwoners. Gelijktijdig vraagt een aantal grote en urgente maatschappelijke, en vaak bovenlokale, opgaves om interventies. De combinatie van verschillende bovenlokale opgaves vraagt om een integrale afweging en aanpak en interbestuurlijke samenwerking.

Samen met de 26 betrokken gemeenten en het Rijk (de ministeries: BZK, I&W en EZK en LNV), de waterschappen en de provincie Utrecht is aan een verstedelijkingsstrategie gewerkt.

De verstedelijkingstrategie is een 'paraplu' waarbinnen de ruimteclaims vanuit de verschillende regionale opgaven kunnen worden afgewogen. Zij biedt ordenings- en ontwerpprincipes t.b.v. een integrale afweging.

Doel van de verstedelijkingsstrategie is om de groei voor wonen, werken, mobiliteit op een goede en duurzame manier mogelijk te maken en tegelijkertijd de landschappelijke waarden en samenhang van onze Groene Metropool te versterken.

Het deelnemen aan dit strategisch ruimtelijke traject maakt het mogelijk grote ruimtelijke opgaven (volkshuisvesting en woningbouw, landschapsontwikkeling en recreatie, energie-transitie en klimaatadaptatie, infrastructurele en mobiliteitsoplossingen en economische ontwikkeling) integraal en in nauwere meerjarige samenwerking en met andere partijen te realiseren.

De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley schetst een zogenaamd 'adaptief ontwikkelpad'. Daarmee wordt bedoeld dat de verstedelijkingsstrategie ook inzicht geeft in welke keuzes op een later moment worden genomen. Het gaat om een langjarige samenwerking en voor veel mogelijke oplossingsrichtingen of maatregelen is nader onderzoek nodig. Daarmee staat dus nu nog niet alles vast en is er nog flexibiliteit. Als kader hanteren wij daarbij het perspectief en de ontwerpprincipes uit het Verstedelijkingsconcept ('Deel I').

De gemeente Rheden werkt binnen de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen met regiogemeenten samen aan een aantal bovenlokalen opgaves. Binnen de opgave 'Groene Groei' wordt samen met de regio Food Valley, de provincies Gelderland en Utrecht en de waterschappen een verstedelijkingsstrategie ontwikkeld. Hierin worden grote en urgente maatschappelijke opgaven voor wonen, werklocaties en werkgelegenheid, mobiliteit, bereikbaarheid, klimaat en water, energietransitie, landbouw, biodiversiteit, stikstof, leefbaarheid, natuur en recreatie, integraal benaderd. De combinatie van verschillende bovenlokale opgaves vraagt om een integrale afweging en aanpak en interbestuurlijke samenwerking.

De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Food Valley beschrijft -met als leidend motto 'Meer landschap, meer stad'- welke voorwaarden en principes nodig zijn om de groei te accommoderen en tegelijkertijd de groene leefkwaliteit te versterken. Dit vergt een nauwe samenwerking tussen alle overheden: regio(gemeenten), waterschappen, provincies en Rijk, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven.

De verstedelijkingsstrategie bestaat uit 2 hoofddelen:
- **Deel I**: het Verstedelijkingsconcept, waarin voor alle bouwstenen ontwerpprincipes zijn geformuleerd.
- **Deel II**: de Gebiedsuitwerkingen waarbij in acht gebieden (waarvan drie sleutelgebieden) de ontwerpprincipes toegepast en vertaald worden.

Eind 2021 stelden de gemeenteraden van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (18) en Regio Foodvalley (8) het eerste deel van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley vast. Ook Provinciale Staten van Gelderland en Utrecht stemden hiermee in. In overleg met het Rijk werd dit eerste deel ook vastgesteld als inhoudelijke basis voor verdere samenwerking (tussen het Rijk, de provincies, de waterschappen, de regio's en de gemeenten).

Bij de behandeling van het eerste deel (in gemeenteraden en staten) zijn vragen, moties en amendementen gesteld en ingediend. Uw gemeenteraad heeft geen zienswijzen ingediend. In het 'Wijzigingsdocument Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (bijlage 1) is deze input gerangschikt en van een behandeladvies voorzien. Na vaststelling van dit wijzigingsdocument worden de wijzigingen in het eerste deel (het 'Verstedelijkingsconcept') verwerkt.

Het concretiseren van de in Deel I op hoofdlijnen geformuleerde strategie vindt plaats in zogenoemde gebiedsuitwerkingen in acht verschillende deelgebieden.
De gemeente Rheden maakt deel uit van het deelgebied Veluwe en is daarmee voor uw gemeenteraad het meest relevante. In het kader van de leesbaarheid is gemakshalve een bijlage 3 toegevoegd. Deze bijlage betreft de specifieke onderzoeksagenda voor het gebied Veluwe.

Als eerste stap in deze gebiedsuitwerkingen zijn nu *opgavebeschrijvingen* opgesteld: de 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' bevat de onderzoeksagenda's per deelgebied (**Deel II-A**) én het hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (**Deel II-B**); dat is een beschrijving van het vervolgproces waarin wij samen werken aan de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley.

De onderzoeksagenda's vormen mede de ingrediënten voor het met het Rijk af te sluiten Verstedelijkingsakkoord. Het streven is om de hoofdlijnen met het Rijk af te spreken in het BO-MIRT[1] van november 2022.

2 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?

- Gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio regio Arnhem-Nijmegen.
- De Wgr en de Gemeentewet.
- Beleidsnotitie samenwerkingsverbanden gemeente Rheden.
- Visiedocument Regio Arnhem-Nijmegen Groene Metropoolregio.
- GMR Regionale Agenda 2022.
- Woonvisie 2021 – 2025.
- Structuurvisies Kleine Kernen en Buitengebied.
- Raadsbesluit Verstedelijkingsconcept GMR Arnhem Nijmegen – FV.
- Coalitieakkoord 'Groener, Socialer, Dichterbij' (2022).
- Routekaart Circulaire economie (2022).
- Regionale agenda Groene Metropoolregio (2021).
- Een actuele economische beleidsnota van en voor de gemeente Rheden 2016-2020.

3 Wat willen wij bereiken?

Met de verstedelijkingsstrategie willen wij in regionale samenwerking een samenhangende invulling geven aan de woningnood, de energietransitie, mobiliteitsvraagstukken, natuurherstel, (drink-)waterbeheer, recreatie, bestrijding van stikstofdeposities, e.d. Uiteraard zal de gemeente Rheden daarin haar kwantitatieve aandeel in de woningbouw opgave leveren, maar met behoud van haar 'groene waarden' en in een afgewogen balans.
Primair streven wij naar een vitale samenleving met een hoge kwaliteit leefomgeving. Het bouwen van woningen is vooral gericht op het realiseren van duurzame hoogwaardige leefomgevingen.

De woningbouwopgave kan, afhankelijk van de omvang, een substantiële impact hebben op de lokale samenleving. Zij kan daarmee bijdragen aan een vitalisering (verjonging) en sociaal-economische versterking van de lokale samenleving (met spinoff in de lokale economie, het verenigingsleven, etc.) en aan de verduurzaming.
De verstedelijkingsopgave vereist lokaal maatwerk, rekening houdend met lokale kwaliteiten, kansen en ontwikkelingen. Voor de gemeente Rheden betekent dit dat wij de verstedelijkingsopgave zouden willen benutten om kwetsbare wijken te versterken, bijvoorbeeld door een meer diverse samenstelling, en om een verbetering van de leefbaarheid en duurzaamheid van wijken te realiseren (in combinatie met onze integrale wijkaanpak).
De Rhedense leefomgeving leent zich vooral voor wonen en recreëren.
Autonome ontwikkelingen zoals vertrekkende bedrijvigheid zouden benut kunnen worden voor een mogelijke herstructurering of herbestemming van verouderde of versnipperde bedrijfsterreinen. Met name op locaties die bij uitstek geschikt zijn om (betaalbaar) te wonen.

[1] Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport

De Onderzoeksagenda's Gebiedsuitwerkingen

De onderzoeksagenda's geven per deelgebied inzicht in de *positionering*, de *integrale onderzoeksvraag* en de *kernopgaven* (gerelateerd aan de bouwstenen leefomgeving, mobiliteit, economie en wonen) met mogelijke oplossingsrichtingen. De (al in Deel I) vastgestelde ontwerpprincipes zijn hier getest en uitgewerkt. De opgavebeschrijvingen sluiten af met een onderzoekagenda. De hier opgenomen kwesties zijn agenderend voor de regionale samenwerking. Dit zijn de zaken waar partijen in een deelgebied op korte en lange termijn samen aan willen werken. Ook zijn ze een belangrijke houvast voor het omgevingsbeleid.

Onderzoeksagenda's Gebiedsuitwerkingen zijn gebiedsgerichte input voor het verstedelijkingsprogramma
Naast de ambities in individuele gebieden zijn er ook hoofdlijnen te onderscheiden. Wij noemen dit de *kernopgaven* die voor (grote delen van) de regio's randvoorwaardelijk zijn om de benodigde groei te kunnen accommoderen (op de in Deel I van de verstedelijkingsstrategie beschreven wijze). Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- De opwaardering van de (inter)nationale A12/spoor-corridor vanuit de Randstad naar Duitsland als aorta voor de bereikbaarheid en ontsluiting van de regio.
- Het verbeteren van het samenhangende regionale mobiliteitsnetwerk met aandacht voor HOV-verbindingen, mobiliteitshubs, snelfietspaden, binnenstedelijke mobiliteitsopgaven Foodvalley-Zuid (inclusief spoor Ede-Barneveld), Arnhem en Nijmegen (inclusief gebiedsaanpak N325/A325).
- Het verkennen van mogelijke versterking en uitbreiding van de ecologische kwaliteit en recreatieve waarde van natuur in het kader van het Deltaprogramma, programma Klimaatadaptatie, programma natuurherstel en het NPLG.
- Het realiseren van 5.000 hectare extra groen in en om de stad in landschapszones door middel van een zogenaamd groen-blauw-raamwerk.

Via de onderzoeksagenda's in de deelgebieden én de bovenstaande randvoorwaarden wordt verder gewerkt aan de gebiedsuitwerkingen en het Verstedelijkingsakkoord. Voor een deel bevat dit akkoord naar verwachting concrete afspraken over te realiseren ontwikkelingen, maar ook procesafspraken over wat verder moet worden uitgewerkt, de onderlinge samenwerking en de organisatie van de uitvoering. Het streven is om de hoofdlijnen met het Rijk af te spreken in het BO-MIRT[2] van november 2022.

Kanttekeningen bij Onderzoeksagenda's Gebiedsuitwerkingen
Wij constateren op een aantal onderdelen onduidelijkheid/onevenwichtigheid en willen de volgende overwegingen meegeven:

a Regio-gemeenten verschillen sterk van karakter en kunnen op basis daarvan meer of minder bijdragen aan de verschillende opgaves. Rheden beschikt bijvoorbeeld over een zeer waardevolle natuurlijke omgeving waarvan de maatschappelijke baten regionaal en zelfs nationaal zijn. Maar deze landschappelijke en natuurwaarden leggen ook beperkingen op voor de realisatie van woningen, bedrijventerreinen, grootschalige energieopwekking, e.d.
Wij vragen aandacht voor een evenwichtige verdeling van bovenlokale baten en lasten passend bij het karakter van de gemeente.

b De economische ontwikkeling, zowel vanuit het oogpunt van ondernemerschap als vanuit werkgelegenheid, en de ruimtelijke effecten daarvan lijkt tot nu toe onderbelicht. Daarbij gaat het ons niet alleen om de topsectoren en de lokale spinoff daarvan, maar ook om het belang van lokale bedrijfsterreinen en de versterking van de middenstand en specifiek de ontwikkeling van de recreatieve (verblijfs)sector.

c In de mobiliteitsvraagstukken richt de aandacht zich met name op de A12-corridor. Wij blijven benadrukken dat het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor door woongebieden zeer ongewenst is. In dat licht zien wij graag meer ambitieuze oplossingen voor het vervoer per spoor (goederenvervoer op aparte trajecten buiten woonkernen, moderne eventueel ondergrondse vormen van personenvervoer e.d.).

[2] Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport

Relatie met Omgevingsvisie
De ontwerpprincipes vormen een belangrijke input voor onze eigen omgevingsvisie. Met het doorwerken in de bestemmingsplannen/het omgevingsplan worden de relevante uitgangspunten en ontwerpprincipes in de lokale instrumenten verankerd. Het lokale omgevingsbeleid is uiteraard leidend voor de uiteindelijke locatie-ontwikkeling.

Verstedelijkingsstrategie helpt Omgevingsvisies: als input of bij uitvoering
Als regio's laten wij zien hoe wij bijdragen aan nationale doelen. Tegelijkertijd helpt de verstedelijkingsstrategie bij het realiseren van eigen ambities. Door ons te concentreren op het schaalniveau van de gecombineerde regio en tegelijkertijd goed in en uit te zoomen naar lokaal en (sub)regionaal niveau, komen wij tot relevante input voor lokale ontwikkelingen. Zo kunnen wij een verbinding maken met bijvoorbeeld onze lokale Omgevingsvisies en daarvoor een extra stimulans geven. Omdat onder andere woningmarkt, economie en mobiliteit (boven)regionaal zijn, biedt de Verstedelijkings-strategie op dat schaalniveau input voor het opstellen van komende of te actualiseren Omgevingsvisies of draagt juist bij aan uitvoering van recent vastgestelde Omgevingsvisies. Door de regionale verstedelijkingsstrategie te (blijven) verbinden met lokale Omgevingsvisies wordt ook de betrokkenheid van gemeenteraden/Provinciale Staten in hun kaderstellende rol versterkt.

De gemeente is en blijft verantwoordelijk voor het eigen ruimtelijk beleid
De Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley heeft formeel geen juridische status, zoals een Omgevingsvisie of een bestemmingsplan dat wel heeft. Tegelijkertijd is de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley niet vrijblijvend.
Wij hebben de strategie met elkaar opgesteld en ook onze gemeente heeft (mede op basis van al door de gemeenteraad vastgesteld beleid) ambtelijk en bestuurlijk actief bijgedragen aan de totstandkoming van deze strategie. In het hoofdstuk 'Werken met de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley' (pag. 80 e.v. in de 'Onderzoeksagenda Gebiedsuitwerkingen VS ANFV') staat hoe wij op lokaal niveau met de verstedelijkingsstrategie moeten werken en hoe de uitgangspunten van de strategie moeten worden vertaald in ons eigen ruimtelijk beleid.

4 Wat gaan wij ervoor doen?
De verstedelijkingsstrategie is onderdeel van de Groene Groei opgave van de Groene Metropoolregio. Door strategische positionering van bestuurlijke en ambtelijke capaciteit binnen deze opgave zoeken wij draagvlak en adequate prioritering en ondersteuning van kansrijke Rhedense ontwikkelingen. In het traject van de 'Gebiedsuitwerkingen' van de verstedelijkingsstrategie zullen wij participeren in de gebiedsuitwerking Veluwe.

5 Wat zijn de financiële consequenties?
Dit voorstel heeft geen financiële consequenties. Als uit de verstedelijkingsstrategie financiële consequenties volgen, vindt hierover aparte besluitvorming plaats.

De kosten van het ontwikkeltraject worden gedragen door alle deelnemende partners (bijdragen van de regio's, provincies en het Rijk). De gemeentelijke bijdrage aan de verstedelijkingsstrategie is verwerkt in de gevraagde bijdrage voor de opgave Groene Groei van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen, welke voorligt in de begrotingsbehandeling in het najaar.
De samenwerking na het akkoord zal leiden tot gerichte en gezamenlijk afgewogen onderzoeken, investeringen en inspanningen bijvoorbeeld in mobiliteitsoplossingen en ontwikkellocaties. In veel gevallen is daarbij het budgetrecht van de raad van toepassing. Indien van toepassing komen wij voor kaderstelling bij uw raad terug.

6 Wat zijn de risico's?
Er zijn in deze fase nauwelijks risico's.
Inhoudelijk bevestigt het verstedelijkingsconcept het belang van 'groene waarden' en de wens om de kwaliteit van de leefomgeving waar mogelijk te verbeteren. In financieel opzicht is het commitment van de gemeente Rheden vooralsnog beperkt tot haar financiële bijdrage aan de Groene Metropoolregio.

7 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?
De verstedelijkingsstrategie is bovenal een belangrijke basis voor de samenwerking tussen de partners (Rijk, provincie en beide regio's). Binnen de regio's en bij de provincies en het Rijk bestaat groot commitment voor de versterking van deze samenwerking.

Het afwegingskader komt op lokaal niveau in beeld bij locatiekeuzes en nadere uitwerking. Bij deze besluitvorming is inwonersparticipatie van toepassing.
Bij het opstellen van de verstedelijkingsstrategie zijn daarom inwoners niet direct betrokken. Wel zijn regionale stakeholders zoals private partijen en maatschappelijke organisaties) geïnformeerd over de strategie.

8 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?
Via regionale (raads)bijeenkomsten, webinars en lokale sessies zijn en worden gemeenten geïnformeerd over de inzet en de voortgang op dit traject.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?
Aan dit besluit is geen evaluatie verbonden. Binnen de gestelde kaders kunnen de colleges (in regionaal verband) werken aan afspraken met het Rijk over de beoogde verstedelijking en de daarbij horende condities (zoals volgordelijkheid, financiering en rolneming) op het gebied van leefomgeving, bereikbaarheid en economie. Wanneer de concept-afspraken gereed zijn stellen alle colleges deze vast, waarna ze worden bekrachtigd in het BO-MIRT. Na het sluiten van het Verstedelijkingsakkoord worden de colleges, raden en staten verder geïnformeerd over de strategie, het akkoord, de uitkomsten van het overleg en de vervolgstappen. Indien in het akkoord zaken worden afgesproken die raken aan budgetrecht of leiden tot beleidsrijke wijzigingen, wordt de raad hierbij betrokken voordat besluitvorming plaatsheeft.

Velp, 13 september 2022

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.